4. Kur'an'daki Bazı İşaretler

Kur'an- Kerim'de farklı işaretler yer almaktadır. Bu işaretlerin her biri Kur'an-ı Kerim tilavetinin farklı bir özelliğini yansıtmaktadır. Vakıf (durak) işaretleri, secde işareti, hizip ve cüz işaretleri bu bunlardan bazılarıdır.

4.1. Vakıf (Durak) İşaretleri

Kur'an-ı Kerim tilavetinde nerelerde vakfedileceğini (durulacağını) bilmek ve usulüne uygun bir tilavet yapmak; Arapça ve Kur'an kültürüne sahip olmaya ve ayetlerin öncesi ve sonrasıyla olan ilişkisini bilmeye bağlıdır. Ancak bu becerilere sahip olmak uzun emek ve çaba gerektiren bir süreçtir. Zamanla bu becerilere tam olarak sahip olmayan kişilerin sayısının artması; fetihler sonucunda ana dili Arapça olmayan pek çok kişinin Müslüman olması, Kur'an tilavetinde vakıf yerlerini gösteren bazı işaretlerin konulmasını zorunlu hale gelmiştir.

9 Abdurrahman Çetin, Kur'an Okuma Esasları, s. 267.
10 Demirhan Ünlü, Kur'an-ı Kerim'in Tecvidi, s.140.

Vakıf işaretleri alanında ilk çalışma Muhamed bin Tayfur es-Secâvendî (560 H/1165 M) tarafından yapılmıştır. es-Secâvendî, م ط ص ز ج harflerinden oluşan vakıf yerleri belirlemiştir. Zamanla diğer vakıf işaretlerini belirten diğer harflerin ilavesiyle vakıf işaretleri son şeklini almış ve Müslümanlar arasında yaygınlaşarak kabul görmüştür.

Günümüzde Mushaflarda bulunan vakıf işaretlerine, Muhammed bin Tayfur es-Secâvendî'nin ismine atfen "secâvendler" de denilmektedir. Her birinin bir anlamı olan bu vakıf işaretlerini kısaca tanıyalım.[11]

Lâzım Vakıf (م):
Mutlaka durulması (vakıf yapılması) gerekir. Vasıl (geçiş) yapıldığında anlam bozulabilir.

Mutlak Vakıf (ط):
Durmak için şartlar uygundur. Anlam bakımından cümlenin tamamlandığı ve cümlelerin birbirinden bağımsız olduğu yerlerde bulunur.

Caiz Vakıf (ج):
Durmak da geçmek de caizdir, ancak durmak daha uygundur.

Lâ Vakfı (لا):
Anlam bakımından birbirine bağlı olan yerlerde bulunur. Durmak uygun değildir. Zaruret sebebiyle durulursa ibtida kurallarına uygun olarak geriden başlanarak devam edilir.
"La" (لا) işareti ayet sonunda ise geriden alıp devam etmeye gerek yoktur.*

Mücevvez Vakıf (ز):
Durmaya izin vardır, ama geçmek daha uygundur.

Murahhas Vakıf (ص):
Nefes yetmediği zaman durulabilir. Geçmek daha uygundur.

Sılî (صلي):
Durulabilir veya geçilebilir. Geçmek daha uygundur.

Ayn (ع):
Ayet sonlarında bulunur. Bir konunun bittiğini ve yeni bir konunun başladığını ifade eder. Namazda okurken ayn işaretinin olduğu yerde rükûa gitmek daha uygundur. Aşır olarak tercih edilen bölümlerde ayn duraklarını dikkate almak konu bütünlüğü açısından uygun olur.

Kef (ك):
Kendisinden önceki durak işaretiyle aynı hükmü sahiptir.

Muâneka Vakfı (∴) (∴):
Birbirine yakın yerlerde iki ayrı yere konulan üçer noktadan ibarettir. Bu işaretlerin bulunduğu yerlerden yalnız birinde durulabilir.

ذٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِلْمُتَّقِينَ ﴿٢﴾

Örneğin Bakara suresinin ikinci ayetinde ذٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ kısmında durulduğunda فِيهِ bölümünde durulmadan devam edilir.

11 Abdurrahman Çetin, Kur'an Okuma Esasları, s. 258.

* Fâtiha suresinin صِرَاطَ الَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ifadesini müstakil ayet kabul edenler vardır. Bu sebeple, عَلَيْهِمْ lafzında durulduğunda geriye dönmeden غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ kısmından okumaya devam edilir.

DİNLEYELİM - UYGULAYALIM

Yusuf suresi 1-6. ayeti kerimeleri öğretmeninizden veya interaktif öğretim materyallerinden dinleyiniz ve ayeti kerimeleri öğretmeninizin rehberliğinde secâvendlere dikkat ederek okuyunuz.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

الٓرٰ تِلْكَ اٰيَاتُ الْكِتَابِ الْمُب۪ينِۜ ﴿١﴾ اِنَّٓا اَنْزَلْنَاهُ قُرْءٰنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٢﴾
نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ اَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَٓا اَوْحَيْنَٓا اِلَيْكَ هٰذَا الْقُرْاٰنَۗ وَاِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِه۪
لَمِنَ الْغَافِل۪ينَ ﴿٣﴾ اِذْ قَالَ يُوسُفُ لِاَب۪يهِ يَٓا اَبَتِ اِنّ۪ي رَاَيْتُ اَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ
وَالْقَمَرَ رَاَيْتُهُمْ ل۪ي سَاجِد۪ينَ ﴿٤﴾ قَالَ يَا بُنَيَّ لَا تَقْصُصْ رُءْيَاكَ عَلٰٓى اِخْوَتِكَ فَيَك۪يدُوا
لَكَ كَيْدًاۜ اِنَّ الشَّيْطَانَ لِلْاِنْسَانِ عَدُوٌّ مُب۪ينٌ ﴿٥﴾ وَكَذٰلِكَ يَجْتَب۪يكَ رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِنْ
تَأْو۪يلِ الْاَحَاد۪يثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَعَلٰٓى اٰلِ يَعْقُوبَ كَمَٓا اَتَمَّهَا عَلٰٓى اَبَوَيْكَ مِنْ
قَبْلُ اِبْرٰه۪يمَ وَاِسْحٰقَۜ اِنَّ رَبَّكَ عَل۪يمٌ حَك۪يمٌ ﴿٦﴾